

Y boblogaeth sy'n heneiddio yng Nghymru

Jonathan Baxter a Stephen Boyce

A yw Cymru mewn sefyllfa i ddarparu'r gofal a'r gwasanaethau tai y mae ar bobl hŷn eu hangen?

Mae poblogaeth Cymru'n heneiddio. Yn 2008, roedd 18 y cant o'r boblogaeth dros 65 oed; erbyn 2033, mae disgwyl i'r ffigur hwn godi i ryw 26 y cant. Fel yng nghymaint o'r byd datblygedig, mae mwy o gyfoeth, gwell iechyd a gwell safonau byw yn golygu bod dinasyddion yn gallu mwynhau cyfnodau llawer hwy ar ôl ymddeol na hyd yn oed genedlaethau cymharol ddiweddar.

Mae llywodraethau dilynol yng Nghymru wedi mabwysiadu polisiau blaengar a chynhwysol i ymateb i'r sefyllfa hon ers dechrau datganoli. Pan benodwyd y Comisiynydd Pobl Hŷn yn 2008, dyna'r tro cyntaf i swydd o'r fath gael ei chreu yn y Deyrnas Unedig. I gyd-fynd â hynny, dechreuodd ail gyfnod Strategaeth Pobl Hŷn Llywodraeth Cymru, sy'n canolbwyntio ar sicrhau bod sylw i faterion sy'n ymwneud â phobl hŷn yn

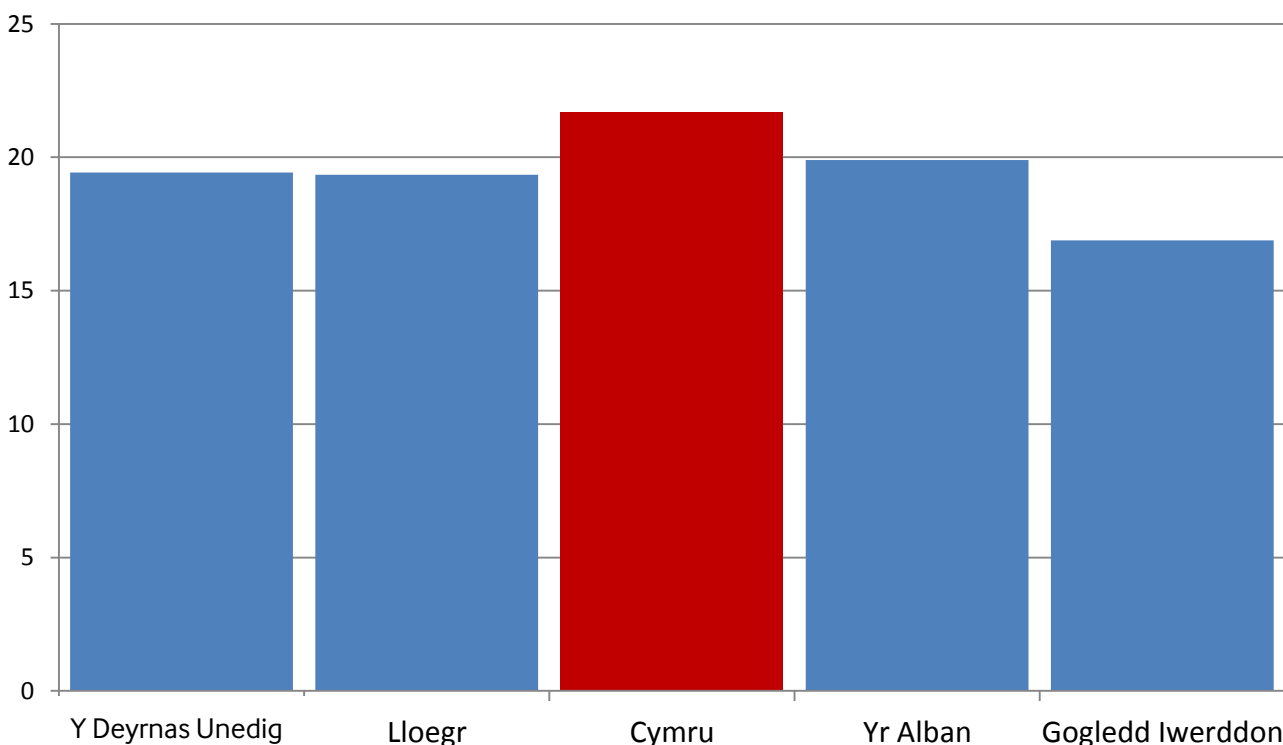
cael ei brif-ffrydio drwy bob maes polisi. Dilynwyd hynny gan fonitor lles cyntaf y Deyrnas Unedig ar gyfer pobl hŷn flwyddyn yn ddiweddarach.

Cartref am oes

Fel sawl economi datblygedig arall, mae llywodraethau dilynol yng Nghymru wedi dilyn polisi o alluogi pobl hŷn i gadw'u hannibyniaeth ac i fyw yn eu cartrefi eu hunain cyn hired â phosibl. Ond a yw'r polisi hwn yn gynaliadwy wrth i'r boblogaeth heneiddio?

Gall gwaith addasu a chynnal a chadw fod o fudd ehangach i unigolion, a gall arwain at arbedion yn y tymor canolig a'r tymor hir i gyllid y wlad gan y bydd costau iechyd a chostau gofal cymdeithasol yn is. Fodd bynnag, mae'n blynyddoedd nesaf yn golygu y bydd yn bosibl

Canran y boblogaeth dros oedran gweithio

Ffynhonnell: ONS

fforddio gwneud y newidiadau hyn yn sgil toriadau i wariant cyhoeddus.

Mae opsiynau eraill yn hytrach na chynyddu gwariant cyhoeddus ar gael, gan gynnwys cyflwyno benthyciadau yn lle grantiau, a galluogi'r wyth o bob deg person hŷn sy'n berchen ar eu cartrefi eu hunain i gael cyllid ar gyfer gwneud gwaith cynnal a chadw drwy gynlluniau rhyddhau ecwiti. Mae rhoi cymorth i wneud gwaith addasu a chynnal a chadw wedi galluogi nifer o bobl hŷn i aros yn eu cartrefi. Serch hynny, mae'r newidiadau i'r trefniadau ar gyfer rhoi cymorth i bobl sy'n byw mewn tai gwarchod wedi codi gwrychyn rhai tenantiaid. Cymorth fel y bo'r angen sydd bellach yn cael ei ddarparu yn lle llawer o wasanaethau warden i drigolion. Mae rhagor o ddefnydd hefyd yn cael ei wneud o dechnoleg fodern er mwyn darparu gofal drwy wasanaethau Teleofal, sy'n golygu nad oes yn rhaid i ofalwr fod yn bresennol yn gorfforol. Mae hyn yn golygu bod rhai pobl hŷn yn teimlo'n ynysig, ond mae'n golygu hefyd bod modd cynorthwyo trigolion boed y rheini'n byw mewn tai gwarchod dynodedig ai peidio.

Gofal cymdeithasol

Gan fod angen cymorth ar fwy o bobl nag erioed i fyw eu bywydau o ddydd i ddydd, mae'r pwysau ar wasanaethau cymdeithasol yn cynyddu, tra bo awdurdodau lleol, sy'n gyfrifol am y ddarpariaeth hon, yn cyflwyno meini prawf llymach ar gyfer rhoi cymorth er mwyn rheoli'r galw.

Mae awdurdodau lleol wedi gallu codi ffioedd am wasanaethau gofal ers cryn amser. Tra bo'r rheolau ar gyfer ffioedd gofal preswyl yn berthnasol ledled Cymru, mae'r ffioedd ar gyfer gwasanaethau gofal cartref yn amrywio, gyda phob awdurdod lleol yn gosod ei lefelau ei hun. O ganlyniad, mae hynny wedi arwain at ddrysu pobl hŷn, os nad at ddigio pobl sy'n gorfod talu am ofal, a hynny weithiau drwy werthu cartref y teulu.

Dilyn llwybr Cymreig

Er bod yr Alban wedi diddymu ffioedd ar gyfer rhoi gofal personol i bobl hŷn, mae costau posibl cynllun o'r fath wedi bod yn faen tramgwydd yng Nghymru. Yn lle hynny, ceisiwyd cyfyngu ar y baich ariannol i unigolion sy'n cael gofal gartref. Yn y tymor hwy, mae angen cytuno ar sut y caiff

Troi heneiddio gartref yn realiti

Mae cyllid sylweddol gan Lywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol wedi cefnogi cynlluniau sy'n ceisio galluogi pobl hŷn i barhau i fyw yn eu cartrefi eu hunain. Er enghraifft:

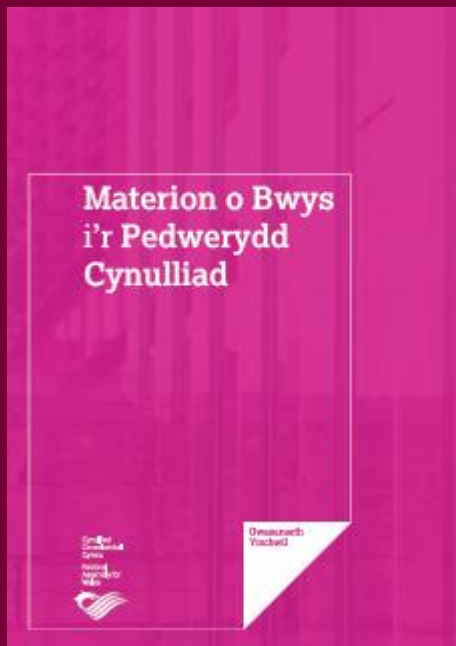
- mae'n rhaid i bob cynllun tai cymdeithasol cyhoeddus gyrraedd safonau Cartrefi Gydol Oes sy'n golygu y gellir eu haddasu'n haws;
- mae'r cynllun Gofal a Thrwsio yn rhoi cyngor a chymorth ymarferol i bobl hŷn, gan gynnwys rheoli'r rhaglen Addasiadau Brys;
- mae'r rhaglen tai Extra Care yn galluogi pobl i fyw'n annibynnol pan fydd angen mwy o gymorth arnynt na'r cyffredin;
- mae cymorth ar gael gyda materion tai drwy'r rhaglen Cefnogi Pobl;
- mae Grantiau Addasiadau Ffisegol ar gael i denantiaid cymdeithasau tai;
- mae Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl ar gael i bobl ym mhob deiliadaeth.

y baich o dalu am ofal ei rannu rhwng unigolion a'r wladwriaeth. Cyflwynwyd rhai opsiynau mewn Papur Gwyrdd gan Lywodraeth Cymru yn 2009, ond mae'r goblygiadau ariannol yn rhannol ddibynnol ar ddiwygiadau yn Lloegr. Er enghraifft, mae Llywodraeth newydd y Deyrnas Unedig wedi cyhoeddi bod diwygio'r system bensiynau a lles yn ganolog i'w rhaglen lywodraethu, a bydd hyn i gyd yn dylanwadu ar y modd y caiff polisïau eu datblygu yng Nghymru.

Caiff y rhan fwyaf o ofal ei ddarparu'n anffurfiol gan berthnasau neu gyfeillion. Y sector annibynnol yw darparwr mwyaf gwasanaethau gofal ffurfiol gyda llawer o bobl hŷn yn trefnu i gael gofal gan ddarparwyr unigol. Mae awdurdodau lleol wedi tueddu i ganolbwyntio ar asesu a rheoli gofal, gan gomisiynu gwasanaethau i'r rheini nad ydynt yn trefnu eu gofal yn breifat. Cyflwynodd Llywodraeth ddiwethaf Cymru gynlluniau i wella cysondeb gwasanaethau ledled Cymru, ynghyd â threfniadau comisiynu rhanbarthol a ddylai helpu i ddefnyddio adnoddau cyfyngedig yn well. Serch hynny, bydd darparwyr annibynnol yn dechrau teimlo effaith y pwysau cynyddol ar gyllidebau awdurdodau lleol pan ofynnir iddynt wneud rhagor o waith am lai o arian.

Nid yw'r camau sydd wedi cael eu cymryd yn Lloegr tuag at wneud gwasanaethau yn fwy personol wedi bod mor amlwg yng Nghymru, lle mae rhywfaint o amheuon ynghylch targedu defnyddwyr sy'n cael gwasanaethau gofal. Fodd bynnag, bydd y disgwyliadau'n cynyddu o ran ansawdd a hyblygrwydd gwasanaethau wrth i'r genhedlaeth a anwyd ar ôl y rhyfel heneiddio. Law yn llaw â'r cynnydd mewn dementia, mae'r galw am wasanaethau arbenigol mewn iechyd a gofal cymdeithasol yn cynyddu. O gofio hefyd bod gwariant cyhoeddus o dan bwysau sylweddol, gallai gofal cymdeithasol gamu o gysgod y GIG fel mater o bwys cenedlaethol.

Erthygl o gyhoeddiad gan y Gwasanaeth Ymchwil

Materion o Bwys i'r Pedwerydd Cynulliad

Mae'r ddogfen hon wedi cael ei pharatoi'n arbennig ar gyfer Aelodau'r Cynulliad gan y Gwasanaeth Ymchwil. Mae'n trafod rhai o'r pynciau hynny sy'n debygol o fod o bwys i Aelodau yn ystod y Pedwerydd Cynulliad.

Materion o Bwys i'r Pedwerydd Cynulliad

Am rhagor o gyhoeddiadau, gweler **ein tudalennau ar wefan y Cynulliad**.
www.cynulliadcymru.org/bus-assembly-publications-research.htm

Y Gwasanaeth Ymchwil
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

E-bost: **Research.Service@wales.gov.uk**
Twitter: **[@YmchwilCCC](https://twitter.com/YmchwilCCC)**